

Limburg

Vught

Begraafplaats, Berkenheuveldreef, Metaheerhuisje,
boven de toegangspoort

TEKST קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו

VERTALING 'Klein en groot zijn daar samen, en de slaaf is vrij van zijn
meester' (Job 3:19).

OPMERKING Het metaheerhuisje werd in 1855 gebouwd, de eerste steen werd gelegd door de
zesjarige Joseph Hartogensis, de jongste zoon van kerkvoogd Jeronimus Hartogensis
(19 Tammoez 5615 / 5 juli 1855).

Waalwijk

Herinneringsmonument (op de plaats van de voormalige synagoge),
Grotestraat / Tempelierstraat, stèle

TEKST לזכרון

VERTALING 'Ter nagedachtenis.'

Beek

Herinneringsmonument (Francisca Zijlstra),
Burg. Janssenstraat / Raadhuisstraat

TEKST זה השער ליי צדיקים יבאו בו

Dit is de poort van de Eeuwige, de rechtvaardigen mogen daardoor binnengaan. Psalm 118:20.

VERTALING Als vermeld.

OPMERKING De tekst die nu deel uitmaakt van de gestileerde plastiek, stond eertijds boven de ingang van de Beekse synagoge.

Herinneringsmonument op de plaats van de voormalige synagoge,
Molenstraat, muurplaquette

TEKST Van 1866 tot 1954 stond hier de synagoge

יש יהיה במקום ואנכי לא ידעתי

VERTALING ‘Waarlijk, de Eeuwige is op deze plaats en ik wist het niet’ (Genesis 28:16).

OPMERKING De plaquette is een reliëf met een afbeelding van de voormalige synagoge, waaromheen een natuurstenen kader is aangebracht.

Gulpen

Herinneringsmonument (Appie Drielsma),
Beversbergweg / Kieuwegracht

TEKST ואהבת לרעך כמוך אני ה'

Ter nagedachtenis etc.

VERTALING ‘Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Ik ben de Eeuwige’ (Leviticus 19:18b).

OPMERKING De ontwerper werd als Joods jongetje uit Maastricht na vijf andere plaatsen uiteindelijk gedurende de laatste periode van de oorlog in Gulpen ondergebracht.

Het monument bestaat uit vijf horizontale en verticale elementen van beton. De tekst staat onderaan op de middelste kolom met de davidster.

Heerlen

Herinneringsmonument (Koster), Akerstraat (buiten de algemene
begraafplaats naast de oude toegangspoort van het Joodse deel),
stèle met hoofdzakelijk namen

TEKST לזכר בני קהלתנו שנסחבו מביתם בימי השואה ת"ש-תש"ה ולא
חזרו למחוז חפצם הנצבה (=תהי נפשם צרורה בצרור החיים)

VERTALING ‘Ter herinnering aan de leden van onze gemeente die uit hun huis werden weggesleept in de dagen van de sjoa 700-705 en niet terugkeerden naar het gebied van hun verlangen. Moge hun ziel gebonden zijn in de bundel van het leven/de levenden.’

Vgl. I Samuël 25:29.

Maastricht

afbeelding 45 Synagoge, Kapucijnengang 2

Aan de oostelijke façade staan in een boog van witte spaarvelden de namen van de twaalf stammen van Israël onder een gebogen kroonlijst

TEKST ראובן שמעון לוי יהודה דן נפתלי גד אשר יששכר זבולון יוסף ובנימין

VERTALING Ruben, Simeon, Levi, Juda, Dan, Naftali, Gad, Aser, Issachar, Zebulon, Jozef en Benjamin

Hieronder staan op een korte pilaster de twee Stenen Tafelen met een verkorte versie van de Tien Woorden, voorafgegaan door inleidende woorden

TEKST וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר
שמע ישראל

אנכי ה', לא יהיה, לא תשא, זכור את, כבד את, לא תרצה, לא תנאף, לא תגנב,
לא תענה, לא תחמד

VERTALING ‘Toen sprak God al deze woorden door te zeggen’

(Exodus 20:1). ‘Hoor, Israël’ (Deuteronomium 6:). ‘Ik ben de Eeuwige’, ‘Je zult niet hebben’, ‘Je zult niet opnemen’, ‘Gedenk’, ‘Eer’, ‘Je zult niet doden’, ‘Je zult niet echtbreken’, ‘Je zult niet stelen’, ‘Je zult niet uitspreken’, ‘Je zult niet begeren’ (uit Exodus 20:1-12).

OPMERKING Deze weergave van de Tien Woorden komt veel voor als ornament; zie ook Deventer.

Aan de westzijde bevindt zich een driehoekig fronton

TEKST בבית אלהים נהלך

VERTALING ‘Laat ons in Gods huis gaan’ (Psalm 55:15).

Herinneringsmonument,

Bogaardenstraat / Capucijnengang, gedenksteen

TEKST האבן הזאת תהיה לנו לעדה וזכרון לבני קהלתנו אשר נשבו ונהרגו
על ידי פועלי און בשנות ת"ש-תש"ה
זכרם לאיסוף!! ממנו ומזרענו

VERTALING ‘Deze steen moge voor ons zijn tot getuige, een herinnering aan de leden van onze gemeente die gevangen werden genomen en vermoord door daders van onrecht gedurende de jaren 700-705 (=1940-1945). De herinnering aan hen moge niet verdwijnen bij ons en bij onze nazaten.’ Vgl. Esther 9:28.

Op de Joodse begraafplaats aan de Tongerseweg staat een stenen kubus ter herinnering aan de Joodse kinderen die omkwamen in de concentratiekampen, met een tekst in Hebreeuws en Limburgs.

45

46

afbeelding 46

Meerssen

Synagoge, Kuileneinderstraat 22a

Fries boven de ingang

TEKST

השתחו לה בהלדרת קדש חילו מפניו כל הארץ

Ps XCVI, Vs IX A.M. 5611

VERTALING 'Buigt u neder voor de Eeuwige in heilige feestdos, beef voor Zijn aangezicht, gij ganse aarde' (Psalm 96:9).

CHRONOGRAM 5611 (zonder bijzonder kenmerk voor de vijfduizend-waarde de eerste ט) = 1851. A.M. = Anno Mundi: in het jaar van de schepping van de wereld. De synagoge werd in de jaren 1851-1853 gebouwd.

In het westelijke venster boven de fries bevindt zich een boogvenster met als inzet de twee Stenen Tafelen met daarop de Tien Woorden, verticaal aangeduid door de eerste tien letters van het Hebreeuwse alfabet. Evenzo in het oostelijke venster.

Bronzen memoriaal deur (Appie Drielsma) bestaande uit twee verticale rijen van zes panelen, met in reliëf verschillende ornamenten en de namen met geboorte- en sterfdata van de Joden die in Meerssen hebben gewoond. Een aantal ornamenten verspreid over het geheel dragen Hebreeuwse tekst

TEKST 1 ישראל

TEKST 2 ואהבת לרעך כמוך אני ה'

TEKST 3 בצרור החיים יצרור נשמתם

VERTALING 1 'Israël.'

VERTALING 2 'Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Ik ben de Eeuwige' (Leviticus 19:18b).

VERTALING 3 'In de bundel van het leven zal Hij hun ziel bundelen.'

Vgl. I Samuël 25:29.

OPMERKING Dezelfde teksten sieren Drielsma's monumenten in Enschede en Middelburg.

Nieuwenhagen

Herinneringsmonument voor het joodse gezin Knieberg-Polawski (1990; Hein Steinen, zuil, P. Gerards, plaquette), Knieberglaan, in de davidster

TEKST שלח את עמי

Laat mijn volk gaan

Exodus 5:1; 7:16.26; 8:16; 9:1.13; 10:3

VERTALING Als vermeld.

OPMERKING Drie leden van dit gezin werden tijdens de Tweede Wereldoorlog in het Poolse concentratiekamp Sobibor om het leven gebracht. Het is een zuil (120x30x30) van Franse kalksteen, op de bovenkant een davidster, op de voorzijde een gedenkplaat met Nederlandse tekst.

Bibliografie

Roermond

Woonhuis, Hamstraat 20, gevelsteen boven de poort

De twee Stenen Tafelen met de Tien Woorden in verkorte vorm, daaronder

TEKST פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה

VERTALING 'Ontsluit mij de poorten der gerechtigheid, ik zal daardoor binnengaan, ik zal de Eeuwige loven' (Psalm 118:19).

Herinneringsmonument op de binnenplaats met de namen van de 133

Joodse oorlogsslachtoffers uit Roermond (Appie Drielsma), daarboven

TEKST תהינה נשמותיהם צרורות בצרור החיים

Mogen hun zielen opgenomen worden in de bundel van het eeuwige leven

VERTALING (LETTERLIJK) 'Mogen hun zielen gebundeld zijn in de bundel van het leven/der levenden.' Vgl. I Samuël 25:29.

OPMERKING Dit woonhuis vormde de toegang naar de achter dit huis gelegen voormalige synagoge.

Sittard

Herinneringsmonument (1957),

in de stadstuin achter de Dominicanenwal, stèle

TEKST 1940 – 1945

Ter nagedachtenis aan de 160 Joodse slachtoffers der Nazi-terreur in Sittard en omgeving

לזכרון אחינו ואחיותינו הנהרגים על ידי הצוררים שנות תש - תש"ה

VERTALING 'Ter herinnering aan onze broeders en zusters die door de vijanden (gedurende) de jaren 700-705 werden vermoord.'

In 1995 zijn twee plaquettes onthuld die herinneren aan de synagogen in respectievelijk de Molenbeekstraat en de Plakstraat.